

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ТИПОВІ ПАТОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ”
(для бакалаврів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2011

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма дисципліни “Типові патологічні процеси” встановлює мінімальні вимоги до знань і умінь студента і визначає зміст і види навчальних занять і звітності.

Цільовою установкою курсу “Типові патологічні процеси” є формування у студентів наукових знань про загальні закономірності і конкретні механізми виникнення, розвитку та наслідків патологічних процесів, окремих хвороб і патологічних станів, принципи їх виявлення, терапії і профілактики; за допомогою цих знань навчити умінню проводити аналіз професійних завдань медичного персоналу лікувально-профілактичного закладу, а також сформувати методологічну і методичну основи клінічного мислення і раціональної дії менеджера закладу охорони здоров'я.

Основні завдання дисципліни: в результаті вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- основні поняття загальної нозології;
- роль причин, умов і реактивності організму у виникненні, розвитку та наслідків хвороб;
- причини і механізми типових патологічних процесів і реакцій, їх прояви і значення для організму при розвитку різних захворювань;
- причини, механізми та основні прояви типових порушень функцій органів і фізіологічних систем організму;
- етіологію, патогенез, прояви та прогноз найбільш частих захворювань органів і фізіологічних систем, принципи їх етіологічної і патогенетичної терапії;

вміти:

- проводити патофізіологічний аналіз клініко-лабораторних та інших даних, формулювати на їх основі висновки про можливі причини і механізми розвитку патологічних процесів (хвороб);
- застосовувати отримані знання при вивченні навчальних дисциплін з медичного та фармацевтичного менеджменту;
- аналізувати проблеми загальної патології і критично оцінювати сучасні теоретичні концепції, тенденції і напрями в розвитку медицини та фармації;

Підготовлено доктором біологічних наук, професором кафедри управління персоналом та медичного менеджменту *О. В. Баєвою*

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом та медичного менеджменту (протокол № 2 від 18.02.09)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Баєва О. В. Навчальна програма “Типові патологічні процеси” (для бакалаврів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2011. — 22 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Типові патологічні процеси”, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2011
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011

- інтерпретувати результати найбільш поширених методів діагностики;
- обґрунтовувати та аналізувати доцільність використання в клінічній практиці принципи патогенетичної терапії найбільш поширених захворювань.

Дисципліна “Типові патологічні процеси” тісно пов’язана з іншими дисциплінами курсу і спрямована на формування фахівця-управлінця в галузі охорони здоров’я, який має сучасні фундаментальні знання про загальні закономірності і конкретні механізми виникнення, розвитку та наслідків патологічних процесів та застосовувати їх при управлінні та аналізі діяльності закладу охорони здоров’я.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ТИПОВІ ПАТОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Загальна нозологія
1	Вчення про хворобу
2	Загальна етіологія
3	Патогенна дія факторів зовнішнього середовища
4	Загальний патогенез
5	Значення реактивності організму в патології
6	Роль спадковості і конституції в патології
7	Роль вікових факторів у патології
	Змістовий модуль II. Типові патологічні процеси
8	Вчення про хворобу
9	Типові порушення обміну речовин
	Змістовий модуль III. Патофізіологія органів і систем
10	Патофізіологія системи крові та серцево-судинної системи
11	Патофізіологія внутрішніх систем організму
12	Патофізіологія нервової системи
Разом годин: 90	

ЗМІСТ
дисципліни
“ТИПОВІ ПАТОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ”

Змістовий модуль I. Загальна нозологія

Тема 1. Вчення про хворобу

Поняття “здоров’я”, “хвороба”, “патологічний процес”, “патологічний стан”, “патологічна реакція”. Єдність руйнівного і захисного у хворобі. Принципи класифікації хвороб. Періоди хвороби, їх характеристика. Ремісія, рецидив, ускладнення. Поняття про термінальні стани: преагонія, агонія, клінічна і біологічна смерть. Патофізіологічні основи реанімації.

Література [1–3]

Тема 2. Загальна етіологія

Визначення поняття. Роль причин і умов у виникненні хвороби. Класифікація етіологічних чинників. Поняття про фактори ризику. “Хвороби цивілізації” та “ятрогенні хвороби”. Етіотропний принцип профілактики і лікування.

Література [1–3]

Тема 3. Патогенна дія факторів зовнішнього середовища

Хімічні фактори. Поняття про хімічні патогенні чинники, їх токсичність, канцерогенність, тератогенність, алергенність. Патогенетичні аспекти алкоголізму, наркоманії, токсикоманії. Роль вільних радикалів у розвитку патологічних процесів. Поняття про систему антиоксидантного захисту.

Фізичні фактори. Патогенна дія променевої енергії. Види іонізуючого випромінювання. Радіочутливість тканин. Механізми прямого й непрямого пошкодження тканин. Патогенез променевої хвороби і основних її синдромів. Віддалені наслідки малих доз опромінення. Природні механізми протирадіаційного захисту. Патофізіологічні основи радіопротекції. Патогенна дія інфрачервоних та ультрафіолетових променів. Фотосенсибілізація. Патогенна дія пониженого і підвищеного атмосферного тиску. Гірська, висотна та декомпресійна хвороби, їх етіологія і патогенез. Патогенна дія термічних факторів. Гіпертермія: захисні, компенсаторні реакції та патологічні зміни. Тепловий та сонячний удар, опіки, опікова хвороба. Гіпотермія: захисні, ком-

пенсаторні реакції та патологічні зміни. Переохолодження та відмороження. Штучна гіпотермія, її використання в медицині.

Біологічні фактори. Інфекційний процес: етіологія, стадії розвитку. Шляхи поширення інфекційних захворювань. Прояви інфекційного процесу. Роль властивостей збудника і реактивності організму в розвитку інфекційних захворювань.

Література [1–3]

Тема 4. Загальний патогенез

Визначення поняття. Руйнівні та пристосувальні явища в патогенезі. Адаптація, компенсація. Основні положення патогенезу. Причино-наслідкові зв'язки в патогенезі. Головна ланка патогенезу. Єдність функціональних і структурних, специфічних і неспецифічних, місцевих і загальних порушень у розвитку хвороби. Локалізація і генералізація пошкодження. Шляхи генералізації (поширення) патологічного процесу: гуморальний, тканинний, нейрогенний. Патогенетичні принципи лікування хвороб.

Література [1–3]

Тема 5. Значення реактивності організму в патології

Поняття про реактивність організму, її види. Залежність реактивності від статі, віку, спадковості, стану імунної, нервової та ендокринної систем. Вплив факторів зовнішнього середовища на реактивність організму. Значення реактивності організму у виникненні, розвитку, протіканні та закінченні хвороби. Патологічна реактивність: її форми та причини виникнення, можливість формування патологічної реактивності внаслідок дії лікарських засобів. Резистентність, визначення, види, зв'язок з реактивністю. Механізми неспецифічної резистентності. Поняття про стрес. Характеристика стадій стресової реакції. Стрес і загальний адаптаційний синдром. Поняття про стресорні ушкодження та “хвороби адаптації”.

Література [1–3]

Тема 6. Роль спадковості і конституції в патології

Поняття про мутації. Спадковість як причина й умова розвитку хвороб. Спадкові і вроджені хвороби. Етіологія і патогенез спадкових хвороб. Методи профілактики і лікування спадкових хвороб. Шляхи корекції генетичних дефектів. Перспективи ген-

ної інженерії. Конституція, її роль в патології. Класифікація конституціональних типів: Гіппократа, Кречмера, Сіго, Чорнолуцького, Павлова. Поняття про діатези.

Література [1–3]

Тема 7. Роль вікових факторів у патології

Патофізіологія внутрішнього розвитку. Поняття про антенатальну патологію. Тератогенні фактори. Старіння. Загальні риси і закономірності старіння. Теорії старіння.

Література [1, 2, 3]

Змістовий модуль II. Типові патологічні процеси

Тема 8. Вчення про хворобу

Пошкодження клітини. Поняття про пошкодження клітин. Екзо- та ендогенні причини пошкодження клітин. Пряма і опосередкована дія пошкоджуючого агента на клітину. Основні механізми пошкодження клітини: ліпідні, кальцієві, електролітно-осмотичні, ацидотичні, протеїнові, нуклеїнові. Прояви пошкодження клітини. Порушення структури і функції окремих клітинних органел. Поняття “некроз” і “апоптоз”. Принципи профілактики та патогенетичної терапії пошкодження клітин.

Місцеві порушення кровообігу. Основні форми порушень периферійного кровообігу. Поняття про артеріальну і венозну гіперемію, ішемію, стаз, їх різновиди, причини і механізм розвитку, ознаки, наслідки. Тромбоз, причини і механізми тромбоутворення, різновиди тромбів. Емболія, причини і механізми утворення емболів, різновиди емболій. Принципи профілактики і фармако-терапії тромбозу і тромбоемболічних станів.

Запалення. Визначення. Етіологія, патогенез, класифікація запалення. Стадії запалення, їх характеристика. Первинна і вторинна альтерація. Біохімічні та фізико-хімічні порушення у вогнищі запалення. Медіатори запалення, їх класифікація. Роль медіаторів у розвитку запального процесу. Зміни кровообігу у вогнищі запалення. Ексудація та еміграція лейкоцитів, їх механізми. Види ексудатів. Проліферація. Механізми проліферації. Класифікація запалення. Кардинальні ознаки запального процесу. Зв'язок місцевих і загальних порушень при запаленні. Принципи протизапальної терапії.

Імунопатологія. Алергія. Поняття про імунологічну реактивність. Імунологічна недостатність, визначення поняття, класифікація. Імунодефіцитні стани. Синдром набутого імунодефіциту (СНІД). Алергія: визначення поняття, етіологія. Класифікація алергенів. Принципи класифікації алергічних реакцій. Алергічні реакції негайного і сповільненого типів: механізми розвитку. Сенсibiliзація (активна, пасивна). Медіатори алергічних реакцій негайного і сповільненого типів. Поняття про медикаментозну алергію, аутоімунні і псевдоалергічні реакції. Профілактика і лікування алергічних реакцій. Десенсибилізація (гіпосенсибилізація), види.

Гарячка. Визначення поняття. Етіологія гарячки. Пірогени. Класифікація пірогенів. Стадії гарячки, їх характеристика. Класичні типи гарячкових реакцій. Захисне значення і негативні риси гарячки. Вплив гарячки на організм. Принципи призначення жарознижувальної терапії. Відмінності між гарячкою і перегріванням (гіпертермією). Поняття про піротерапію.

Патологія тканинного росту. Пухлини. Загальна характеристика основних видів порушень тканинного росту. Поняття про гіпо- та гіпербіотичні процеси: атрофію, гіпертрофію, гіперплазію, регенерацію, пухлини. Визначення понять “пухлина” та “пухлинний процес”. Особливості пухлинного росту. Поняття про доброякісні та злоякісні пухлини. Сучасні погляди на етіологію злоякісних пухлин. Хімічний канцерогенез. Хімічні канцерогени екзо- та ендogenousного походження, прямої та непрямої дії. Фізичний канцерогенез. Роль іонізуючої радіації, ультрафіолетових променів та механічних факторів у канцерогенезі. Вірусний канцерогенез. Методи експериментального відтворення пухлин. Патofізіологічні основи профілактики і лікування пухлин.

Гіпоксія. Визначення поняття. Класифікація гіпоксичних станів (гіпоксична, дихальна, циркуляторна, гемічна, тканинна (гістотоксична), змішана форма гіпоксії, гіпоксія навантаження). Етіологія і патогенез основних видів гіпоксій. Стійкість окремих органів і тканин до гіпоксії. Наслідки гіпоксії. Киснева терапія і токсична дія кисню. Компенсаторні реакції організму при гіпоксії.

Голодування. Зовнішні та внутрішні причини голодування. Фізіологічне та патологічне голодування. Повне, неповне та

якісне голодування, абсолютне голодування. Періоди повного голодування. Наслідки голодування. Поняття про лікувальне голодування.

Література [1–3]

Тема 9. Типові порушення обміну речовин

Порушення енергетичного обміну. Поняття про основний та енергетичний обмін. Порушення енергозабезпечення клітини. Порушення транспорту поживних речовин до клітини. Порушення клітинного дихання. Причини цих порушень.

Порушення вуглеводного обміну. Основні причини розладів вуглеводного обміну. Гіпоглікемія. Гіпоглікемічна кома. Гіперглікемія. Поняття про цукровий діабет. Причини і механізм його розвитку. Фактори ризику діабету. Основні клінічні ознаки цукрового діабету. Ускладнення цукрового діабету. Діабетична кома. Експериментальні моделі цукрового діабету. Патогенетичні принципи лікування цукрового діабету.

Порушення жирового обміну. Етіологія порушень жирового обміну. Набуті і спадкові порушення жирового обміну. Поняття про первинне і вторинне ожиріння. Принципи корекції.

Порушення білкового обміну. Порушення засвоєння харчових білків. Спадкові розлади обміну амінокислот. Порушення транспорту білків плазмою крові. Подагра — хвороба порушення обміну білків. Принципи корекції.

Порушення обміну вітамінів. Гіпер-, гіпо- та авітаміноз. Причини і механізми розвитку. Порушення обміну речовин і фізіологічних функцій при основних формах порушень обміну вітамінів.

Порушення водно-сольового обміну. Поняття про негативний і позитивний водний баланс. Зневоднення, причини, наслідки. Надмірне накопичення води в організмі. Гіпергідремія, причини, наслідки. набряки. Гідростатичні та онкотичні механізми набряків. Роль порушень проникності судинної стінки в розвитку набряків. набряки, зумовлені затримкою солей натрію в організмі. Порушення обміну мікроелементів: причини та механізми розвитку. Гіпер- та гіпонатріємія. Гіпер- та гіпокаліємія. Принципи корекції порушень водно-сольового обміну.

Порушення фосфорно-кальцієвого обміну. Гіпер- та гіпокальціємія. Гіпер- та гіпофосфатемія. Причини, механізм розвитку, основні прояви.

Порушення кислотно-основної рівноваги. Поняття про ацидоз і алкалоз. Види ацидозу і алкалозу: газовий, негазовий, компенсований і некомпенсований. Принципи корекції ацидозів і алкалозів.

Література [1–3]

Змістовий модуль III. Патолофізіологія органів і систем

Тема 10. Патолофізіологія системи крові та серцево-судинної системи

Зміни загального об'єму крові: гіпо- і гіперволемія, причини, види. Крововтрата. Причини. Механізми компенсації (захисні реакції організму) при гострій крововтраті. Геморагічний шок. Принципи корекції крововтрат. *Порушення системи еритроцитів.* Поняття про еритремію та еритроцитоз (абсолютні і відносні). Анемії: визначення, класифікації, якісні зміни еритроцитів при анеміях. Гостра і хронічна постгеморагічна анемія, гемолітичні анемії (набуті, вроджені, спадкові), В₁₂-фолієводефіцитна анемія, заліздефіцитна анемія, гіпо- та апластичні анемії. Загальні принципи фармакокорекції анемії.

Порушення системи лейкоцитів. Лейкоцитоз і лейкопенія, їх класифікація і патогенез. Агранулоцитоз: етіологія, патогенез. Лейкози: етіологія, патогенез, класифікація. Особливості гострих і хронічних лейкозів. Зміна картини крові при лейкозах. Загальні принципи фармакокорекції лейкозів. Зміни фізико-хімічних властивостей крові: осмотичного і онкотичного тиску, в'язкості крові, ШОЕ.

Порушення системи гемостазу. Поняття про вазопатію, тромбоцитопенію, тромбоцитопатію, коагулопатію: причини і механізми їх розвитку. Синдром дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові (ДВЗ-синдром), етіологія, патогенез. Загальні принципи терапії порушень гемостазу. Зміни фізико-хімічних властивостей крові: в'язкості, ШОЕ, осмотичного і онкотичного тиску, осмотичної резистентності еритроцитів.

Патолофізіологія серцево-судинної системи. Фактори ризику розвитку захворювань серцево-судинної системи. Поняття про недостатність кровообігу. Серцева недостатність, її основні форми і прояви. Некоронарогенні і коронарогенні ураження міокарду. Поняття про ішемічну хворобу серця: стенокардія, інфаркт

міокарда, етіологія, патогенез, клінічні прояви. Загальні принципи профілактики і лікування ішемічних уражень серця. Порушення ритму серця: аритмії, визначення. Аритмії, пов'язані з порушенням автоматизму, збудливості і провідності, їх причини та механізми розвитку. Шляхи фармакокорекції порушень ритму серця. Поняття про судинну недостатність. Гострі і хронічні артеріальні гіпотензії, причини та механізми розвитку. Гостра судинна недостатність (непритомність, судинний колапс, шок). Принципи фармакокорекції. Артеріальна гіпертензія, визначення. Первинна і вторинна артеріальна гіпертензія, їх етіологія та патогенез. Поняття про гіпертонічну хворобу, прояви, ускладнення, загальні принципи лікування. Атеросклероз, етіологія, механізми розвитку. Ознаки недостатності кровообігу. Механізми компенсації при недостатності кровообігу.

Література [1–3]

Тема 11. Патолофізіологія внутрішніх систем організму

Патолофізіологія системи зовнішнього дихання. Поняття про зовнішнє і внутрішнє дихання. Недостатність зовнішнього дихання, її основні форми, причини та механізми розвитку. Дихальна недостатність (гостра, хронічна, обструктивна, рестриктивна, змішана), етіологія і патогенез. Асфіксія. Періодичне і термінальне дихання. Причини та механізми порушень дифузії газів у легенях і легеневої перфузії. Задишка, її види та механізми розвитку. Принципи фармакокорекції недостатності дихання. Порушення метаболічних функцій легень.

Патолофізіологія системи травлення. Поняття про недостатність травлення. Етіологія порушень травлення. Розлади апетиту. Порушення травлення в ротовій порожнині. Гіпер- і гіпосалівація: причини, наслідки. Причини порушень резервуарної, моторної і секреторної функцій шлунку. Диспептичний, больовий, гіпо- і гіперацидний, астеновегетативний синдроми. Причини і механізм відрижки, печії, нудоти, блювоти. Типи порушень шлункової секреції. Етіологія та патогенез виразкової хвороби шлунку і дванадцятипалої кишки, гастритів, основні прояви та ускладнення. Загальні принципи лікування виразкової хвороби. Причини та механізми розвитку порушень секреторної функції підшлункової залози. Поняття про панкреатити, їх етіологія, патогенез, прояви. Патологія кишківника: кишкові дискінезії, кишкова

аутоінтоксикація. Синдром мальадсорбції. Дисбактеріоз. Поняття про динамічну та механічну непрохідність кишок. Поняття “метеоризм”, “закреп”, “діарея”.

Патофізіологія печінки. Поняття про недостатність печінки, причини, класифікація за патогенезом. Порушення обміну речовин при печінковій недостатності. Порушення антиоксидантної функції печінки. Патогенез печінкової коми. Порушення екскреторної функції печінки. Жовтяниці, їх види, причини та механізми розвитку. Холемія та ахолія. Порушення гемодинамічної функції печінки. Синдром портальної гіпертензії. Асцитичний синдром: етіологія, патогенез. Поняття про гепатит, цироз печінки, жовчокам’яну хворобу. Принципи фармакокорекції захворювань печінки.

Патофізіологія нирок. Ниркова недостатність, класифікація, етіологія. Поняття про ренальні та екстраренальні фактори порушення ниркових функцій. Причини та механізми розвитку порушень основних функцій нирок. Кількісні і якісні зміни сечі. Ниркова недостатність (гостра, хронічна), причини. Уремична кома, її ознаки, наслідки. Поняття про основні захворювання нирок і сечових шляхів: гломерулонефрит, пієлонефрит, нирковокам’яна хвороба. Патогенез вторинної артеріальної гіпертонії, анемії, порушень гемостазу і набряків при захворюваннях нирок. Загальні принципи фармакокорекції ниркової недостатності.

Патофізіологія ендокринної системи. Етіологія ендокринних порушень. Механізми розвитку ендокринопатій. Поняття про основні патологічні синдроми ендокринної системи (гіпоталамічні синдроми, розлади функцій аденогіпофіза, нейрогіпофіза, щитовидної залози, прищитоподібних залоз, наднирників, статевих залоз, острівців підшлункової залози). Принципи фармакокорекції ендокринопатій.

Література [1–3]

Тема 12. Патофізіологія нервової системи

Поняття порушень чутливої, рухової та трофічної функцій нервової системи. Біль як вид порушення чутливої функції. Етіологія болю: роль механічних, хімічних, термічних больових стимулів. Механізми болю. Принципи протибольової терапії. Міастенія як порушення рухової функції нервової системи. По-

няття про парези і паралічі. Нейродистрофія як порушення трофічної функції нервової системи. Розлади мозкового кровообігу. Струс, набряк та набряк мозку. Інсульт, причини і механізм розвитку. Поняття про неврози і психози.

Екстремальні стани. Поняття про екстремальні стани організму: шок, кома, їх види, патогенез, загальні принципи фармакокорекції.

Література [1–3]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Відповідно до навчального плану студенти виконують контрольну роботу з дисципліни “Типові патологічні процеси”. Виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання є складовою навчального процесу та активною формою самостійної роботи студентів, воно сприятиме поглибленому вивченню основних тем курсу, формуванню практичних навичок аналізу стану здоров’я.

Мета контрольної роботи — поглибити і розширити спектр сучасних фундаментальних знань про загальні закономірності і конкретні механізми виникнення, розвитку та наслідків патологічних процесів і вмінь застосовувати їх при управлінні та аналізі діяльності закладу охорони здоров’я; сформувати у студентів вміння самостійно працювати з навчальною спеціальною літературою.

Номер варіанта контрольної роботи студент вибирає за першою літерою свого прізвища (див. табл.).

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта контрольної роботи
А, Б, В	1
Г, Д, Е	2
Є, Ж, З	3
І, Й, К	4
Л, М, Н	5
О, П, Р	6
С, Т, У	7
Ф, Х, Ц	8
Ч, Ш, Щ	9
Ю, Я	10

Послідовність виконання контрольної роботи:

1. Вивчення та аналіз літератури з основних питань контрольної роботи.
2. Скласти список використаної літератури.

Контрольна робота повинна бути здана у строк, встановлений навчальним планом. Студенти, що не здали контрольної роботи, до заліку (іспиту) не допускаються. Контрольну роботу потрібно підписати і зазначити дату її виконання. При задовільному її виконанні контрольну роботу буде зараховано. За наявності зауважень викладача студент доопрацьовує роботу з урахуванням зауважень і здає її до деканату.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Завдання: Висвітлити загальні закономірності та конкретні механізми виникнення, розвитку наслідків патологічних процесів, окремих хвороб і патологічних станів, принципи їх виявлення, терапії і профілактики за варіантом контрольної роботи.

Варіант 1

1. Стрес і загальний адаптаційний синдром.
2. Етіологія та види ожиріння.
3. Профілактика алергічних реакцій.

Варіант 2

1. Шляхи генералізації патологічного процесу в організмі.
2. Подагра.
3. Алергія. Алергени, визначення, класифікація і шляхи проникнення в організм.

Варіант 3

1. Інфекційний процес: етіологія, стадії розвитку.
2. Патологічні порушення в організмі при гіпоксії.
3. Імунодефіцитні захворювання.

Варіант 4

1. Етіологія, визначення. Роль причин та умов у виникненні хвороби.
2. Характеристика канцерогенних факторів.
3. Поняття імунологічної реактивності.

Варіант 5

1. Періоди хвороби, їх характеристика.
2. Доброякісні та злоякісні пухлини.
3. Неврози та емоційні стреси, роль нервової системи в патогенезі соматичних захворювань.

Варіант 6

1. Патологічний процес, патологічний стан, патологічна реакція.
2. Патогенез пухлинного росту.
3. Етіологія захворювань нервової системи.

Варіант 7

1. Типові патологічні процеси, їх перелік.
2. Запалення: етіологія, зовнішні ознаки запалення і їх пояснення.
3. Серцева недостатність: визначення, типи, механізми розвитку.

Варіант 8

1. Класифікація етіологічних чинників.
2. Тромбоз, визначення. Причини й умови тромбоутворення, патогенез. Наслідки тромбозу.
3. Генні та хромосомні хвороби.

Варіант 9

1. Ацидоз та алкалоз. Класифікація порушень кислотно-основної рівноваги за патогенезом та ступенем компенсації.
2. Ішемія: причини і механізми виникнення. Основні клінічні ознаки. Наслідки ішемії.
3. Інфекційний процес: етіологія, стадії розвитку.

Варіант 10

1. Патогенез цукрового діабету.
2. Артеріальна гіперемія: причини, механізм розвитку, основні клінічні і патофізіологічні ознаки.
3. Патогенез променевої хвороби й основних її синдромів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Класифікація хвороб. Періоди хвороби, їх характеристика.
2. Патологічний процес, патологічний стан, патологічна реакція. Типові патологічні процеси, їх перелік.
3. Класифікація етіологічних чинників.
4. Етіологія, визначення. Роль причин та умов у виникненні хвороби.
5. Класифікація причин та умов виникнення захворювань. Фактори “ризиків”.
6. Патогенна дія променистої енергії. Види іонізуючого випромінювання. Радіочутливість тканин. Механізми прямого і непрямого пошкодження тканин.
7. Патогенез променевої хвороби та основних її синдромів.
8. Природні механізми протирадіаційного захисту. Патофізіологічні основи радіопротекції. Патогенна дія інфрачервоних та ультрафіолетових променів. Фотосенсибілізація.
9. Патогенна дія пониженого і підвищеного атмосферного тиску. Гірська, висотна та декомпресійна хвороби, їх етіологія і патогенез.
10. Патогенна дія термічних факторів. Гіпертермія: захисні, компенсаторні реакції та патологічні зміни. Тепловий та сонячний удар, опіки, опікова хвороба.
11. Гіпотермія: захисні, компенсаторні реакції та патологічні зміни. Переохолодження та відмороження. Штучна гіпотермія, її використання в медицині.
12. Інфекційний процес: етіологія, стадії розвитку.
13. Поняття патогенезу. Основні положення патогенезу. Шляхи генералізації патологічного процесу в організмі.
14. Роль спадковості і конституції у розвитку хвороб. Поняття про спадкові і вроджені хвороби.
15. Мутагенні фактори і їх класифікація. Види мутацій. Генні та хромосомні хвороби.
16. Принципи профілактики і лікування спадкових хвороб. Конституція, її роль у патології. Класифікація конституціональних типів.
17. Поняття про реактивність та резистентність організму. Види реактивності та резистентності.
18. Біологічні бар’єри, їх значення для організму. Фагоцитоз, види, стадії, механізми порушень фагоцитозу.
19. Поняття про стрес. Характеристика стадій стресової реакції. Стрес і загальний адаптаційний синдром.
20. Поняття імунологічної реактивності. Загальні закономірності порушень імунної системи.
21. Імунодефіцитні захворювання. Імунодепресивні стани.
22. Алергія. Алергени, визначення, класифікація, шляхи проникнення в організм.
23. Сенсибілізація. Види і механізми сенсибілізації.
24. Типи алергічних реакцій. Стадії алергічних реакцій негайного типу.
25. Анафілаксія. Феномен Сахарова.
26. Поняття про гіпосенсибілізацію. Специфічна і неспецифічна гіпосенсибілізація.
27. Алергічні феномени: Овері, Шварцмана, Артюса.
28. Принципи специфічної терапії алергії негайного типу.
29. Профілактика алергічних реакцій.
30. Структура клітини. Механізми пошкодження клітини.
31. Перекисне окислення ліпідів у пошкодженні мембран та система антиоксидантного захисту.
32. Артеріальна гіперемія: причини, механізм розвитку, основні клінічні і патофізіологічні ознаки.
33. Венозна гіперемія: причини, механізм розвитку, основні клінічні і патофізіологічні ознаки.
34. Ішемія: причини і механізми виникнення. Основні клінічні ознаки. Наслідки ішемії.
35. Стаз: види, ознаки, механізми виникнення і розвитку.
36. Тромбоз, визначення. Причини й умови тромбоутворення. Патогенез. Наслідки тромбозу.
37. Емболія: причини, види. Наслідки емболії.
38. Визначення запалення, етіологія. Зовнішні ознаки запалення і їх пояснення. Значення лізосомальних ферментів та медіаторів у розвитку запалення.
39. Зміни метаболічних процесів у вогнищі запалення. Причини розвитку ацидозу у вогнищі запалення.
40. Причини зміни осмотичного і онкотичного тиску у вогнищі запалення.
41. Стадії судинної реакції при запаленні, механізми їх розвитку. Суть судинної теорії запалення Конгейма.
42. Проліферація, механізми.

43. Визначення гарячки. Пірогени: класифікація, механізм дії.
44. Патогенез гарячки. Типи температурних кривих.
45. Зміни функцій органів і систем при гарячці. Гарячка і гіпертермія. Поняття про піротерапію.
46. Визначення пухлинного процесу, етіологія. Патогенез пухлинного росту.
47. Доброякісні та злоякісні пухлини.
48. Характеристика канцерогенних факторів. Хімічний канцерогенез.
49. Голодування, етіологія. Фізіологічне і патологічне голодування. Види голодування та їх характеристика. Поняття про лікувальне голодування.
50. Визначення гіпоксій. Причини і види гіпоксій. Захисно-приспосувальні реакції організму при гіпоксії.
51. Патологічні порушення в організмі при гіпоксії. Киснева терапія. Токсична дія кисню.
52. Подагра.
53. Набуті і спадкові порушення жирового обміну. Етіологія та види ожиріння.
54. Види гіпоглікемій і їх патогенез, гіпоглікемічна кома.
55. Причини, механізм гіперглікемій. Значення спадкового фактора у виникненні цукрового діабету.
56. Патогенез цукрового діабету. Укладення цукрового діабету.
57. Види порушень водно-електролітного обміну. Поняття про негативний і позитивний водний баланс.
58. Гіпергідрія, причини, наслідки.
59. набряки. Класифікація набряків за етіологією і патогенезом. Механізми розвитку набряку. Зневоднення організму, причини, наслідки.
60. Поняття про ацидоз та алкалоз. Класифікація порушень кислотно-основної рівноваги за патогенезом та ступенем компенсації.
61. Етіологія і патогенез різних порушень кислотно-основної рівноваги.
62. Принципи корекції порушень кислотно-основної рівноваги.
63. Гіпо- і гіперволемія, визначення, різновиди, їх характеристика. Крововтрата: етіологія, механізми компенсації гострої крововтрати.

64. Якісні та кількісні зміни еритроцитів. Анемія: визначення, класифікація.
65. Постгеморагічні анемії: види, етіологія, патогенез, картина крові, принципи лікування.
66. Лейкоцитоз, різновиди, характеристика. Етіологія і патогенез лейкопеній. Агранулоцитози.
67. Гострий і хронічний лейкоз: етіологія, патогенез, картина крові, принципи лікування.
68. Порушення згортання крові: поняття про коагулопатії, тромбозитопатії, вазопатії. ДВЗ-синдром: етіологія, механізм розвитку.
69. Порушення фізико-хімічних властивостей крові: осмотичного і онкотичного тиску, в'язкості крові та швидкості осідання еритроцитів.
70. Недостатність системного кровообігу: визначення, форми і стадії розвитку. Серцева недостатність: визначення, типи, механізми розвитку.
71. Механізми компенсації при серцевій недостатності.
72. Інфаркт міокарда: визначення, етіологія, патогенез, ознаки, принципи лікування. Порушення ритму серця: автоматизму, збудливості, провідності, причини їх розвитку, характеристика.
73. Артеріальна гіпертензія, визначення, етіопатогенез первинних і вторинних артеріальних гіпертензій. Гіпертонічна хвороба: етіологія, стадії розвитку, принципи лікування.
74. Атеросклероз, визначення, етіологія, патогенез.
75. Недостатність зовнішнього дихання, визначення поняття, форми, їх характеристика.
76. Загальна характеристика недостатності травлення, види недостатності.
77. Порушення травлення у порожнині рота: гіпо- і гіперсалівація, етіологія, наслідки.
78. Порушення моторики шлунка: гіпо- і гіперкінез, пілороспазм і пілоростеноз, визначення. Порушення секреторної функції шлунку, різновиди і причини розвитку. Виразкова хвороба шлунку і дванадцятипалої кишки, етіологія, патогенез, ускладнення, принципи фармакокорекції.
79. Гострий панкреатит, етіопатогенез, ознаки.

80. Жовтяниця, визначення, різновиди, причини і механізми їх розвитку.
81. Поняття про холемічний і ахолічний синдроми.
82. Ниркова недостатність, визначення, різновиди, причини розвитку, ознаки. Уремія, поняття, ознаки.
83. Поняття про гломерулонефрит і пієлонефрит.
84. Характеристика гіпо- і гіперфункції залоз внутрішньої секреції.
85. Ендемічний зуб, етіологія, патогенез, ознаки, заходи щодо профілактики.
86. Етіологія захворювань нервової системи.
87. Поняття про неврози та емоційні стреси, роль нервової системи в патогенезі соматичних захворювань.
88. Біль, етіологія, форми патологічного болю, загальні реакції організму на біль.
89. Порушення моторної функції нервової системи.
90. Визначення понять: шок, кома. Їх класифікація.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Патологическая физиология* / Под ред. А. И. Березняковой. — Прапор. — 2000. — 480 с.
2. *Патофизиология: Пidrучник* / М. Н. Зайко, Ю. В. Биць, Г. М. Бутенко та ін.; за ред. М. Н. Зайка і Ю. В. Биця. — 2-ге вид., перероб. і допов. — К.: Медицина, 2008. — 704 с.
3. *Патологическая физиология* / Под ред. А. В. Атамана. — К.: Вища шк., 2000. — 608 с.

Додаткова

4. *Андрейчин М. А., Чоп'як В. В., Господарський І. Я.* Клінічна імунологія та алергологія. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2005. — 372 с.
5. *Гольдберг Е. Д.* Справочник по гематологии. — Томск, 1989. — 468 с.
6. *Гриппи М. А.* Патофизиология легких. — 2-е изд.: Пер. с англ. — М. — СПб.: БИНОМ “Невский диалект”, 2000. — 237 с.
7. *Дранник Г. Н.* Клиническая иммунология и алергология. — М.: ООО “Мед. информ. агентство”, 2003. — 604 с.

8. *Загальна алергологія: Довідник* / М. С. Регеда, Ф. Й. Щепанський, І. В. Поліянц, О. А. Ковалишин. — Львів: Сполом, 2006. — 70 с.
9. *Зупанец І. А., Черных В. Ф., Черных В. П., Коваленко С. Н.* Заболевания желудка и двенадцатиперстной кишки. — Харьков, 1995. — 194 с.
10. *Климов А. Н., Никуличева Н. Г.* Липиды, липопротеиды и атеросклероз. — СПб.: Питер Пресс, 1995. — 304 с.
11. *Клиническая алергологія: Руководство для практических врачей* / Под ред. акад. РАМН, проф. Р. М. Хаитова. — М.: Медпресс-информ, 2002. — 624 с.
12. *Патофизиология* / Под ред. В. Ю. Шанина. — СПб.: Элби, 2005. — 639 с.
13. *Патологическая физиология: Учебник* / Под ред. А. Д. Адо, В. А. Адо, В. И. Пыцкого, Г. В. Порядина, Ю. А. Владимировича. — М.: Триада-Х, 2001. — 574 с.
14. *Патофизиология: Курс лекций* / Под ред. П. Ф. Литвицкого. — М.: Медицина, 1995. — 750 с.
15. *Регеда М. С.* Запалення — типовий патологічний процес. — Львів: Сполом, 2005. — 53 с.
16. *Ройт А., Бростофф Дж., Мейл Д.* Иммунология. — М., 2000. — 582 с.
17. *Хендерсон Дж. М.* Патофизиология органов пищеварения. — 2-е изд.: Пер. с англ. — М. — СПб.: БИНОМ “Невский диалект”, 1999. — 292 с.
18. *Шейман Дж. А.* Патофизиология почки. — 2-е изд.: Пер. с англ. — М. — СПб.: БИНОМ “Невский диалект”, 1999. — 206 с.
19. *Шиффман Ф. Дж.* Патофизиология крови. — 2-е изд.: Пер. с англ. — М. — СПб.: БИНОМ “Невский диалект”, 2000. — 283 с.
20. *Шулутко Б. И., Шастин Н. Н., Броун Л. М.* Заболевания печени. — Л., 1996. — 348 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Типові патологічні процеси”	4
Зміст дисципліни “Типові патологічні процеси”	5
Вказівки до виконання контрольної роботи	13
Завдання для контрольних робіт.....	14
Питання для самоконтролю.....	16
Список літератури.....	20

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *М. В. Дроздецька*
Комп’ютерне верстання *К. І. Мельник*

Зам. № ВКЦ-4614

Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Друк ротаційний трафаретний.

Ум. друк. арк. 1,28. Обл.-вид. арк. 0,87. Наклад 50 пр.
Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*